

Розділ 16.

**Професійна підготовка менеджерів для удосконалення
системи управління національної безпеки України**

Рідей Н.М. – доктор педагогічних наук, професор екології, професор кафедри освіти дорослих факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
nataliia.ridei@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5553-059X

Титова Н.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної підготовки факультету інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
titnat2008@npu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9415-4427

Слабецький О.М. – аспірант кафедри освіти дорослих факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
ukrivatekstil@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7955-9904

Козлюк О.С. – PhD-студент кафедри освіти дорослих факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
AlexKozlyuk@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4993-1909

Виокремлено класифікаційні ознаки семантики суб'єктів системи нацбезпеки, схарактеризовано стратегічний моніторинг безпеки з групуванням підходів до аналізу системи національної безпеки. Обґрунтовано систему аналізу та метрику оцінювання умов, чинників, стратегічних загроз та ризиків внутрішнього та зовнішнього навколишнього середовища з метою становлення стратегічного потенціалу та удосконалення методології його дослідження зі стратегічним прогнозуванням сценарію перспективного розвитку та планування захисту національних інтересів ефективності державного управління.

Встановлено, що об'єктами дослідження стратегічного моніторингу є дані ресурсозабезпечення, ефективності діючих стратегій у системних процесах гарантування безпеки, квалітологія ефективності системи забезпечення національної безпеки. Розкрито необхідність комплексного оцінювання рівнів загроз

національної безпеки як цілісної системної характеристики середовищних умов соціуму та держави. Розглянуто та розкрито критерії ефективності державного, публічного управління та адміністрування національною безпекою у метриці оцінювання пріоритетно вагомих, комплексних параметрів, чинників, індикаторів, засобів технічного регулювання у стандартах технічних умовах та настановах. Встановлено, що ефективною є методологічна процедура експертного оцінювання професіоналів – науковців-методологів, експертів-аналітиків, менеджерів-практиків, системних адміністраторів мереж, державних службовців, військових та галузевих виробничників, публічних управлінців та адміністраторів, спроможних здійснювати ретроспективну оцінку даних статистичного аналізу, практично-корисних методик, аналізу системи забезпечення національної безпеки, таксономії чинників за сферами впливу на безпеку.

Ключові слова: національна безпека, метрика оцінювання, система забезпечення національної безпеки України

Вступ. Аналіз системи національної безпеки є частиною стратегічного аналізу систем – методологія системного аналізу якості формування та експертного оцінювання суб'єктів державної безпеки, ефективності стратегій політики національної безпеки та релевантності управління системою забезпечення національної безпеки. «Дерево цілей» аналізу системи національної безпеки орієнтовано на: встановлення меж рубежів витривалості (внутрішнього й зовнішнього потенціалу забезпечення) системи її збалансованості; оцінювання, прогнозування й моделювання рівнів воєнних небезпек (ризиків і загроз) державного суверенітету України; встановлення масштабів інформаційного поля (збір, узагальнення, систематизація й моделювання стану) для вироблення концептуально-стратегічних засад національної доктрини безпеки, розроблення нормативно-правового урядування (керівних документів, науково аргументованих методичних рекомендацій щодо формування національної безпеки; визначення науково-методичного супроводу – методів, методик стратегічного аналізу та розроблення системи заходів безпеки. Визначено аспекти предмету аналізу – системні ризики та загрози, семантика загроз у функціонувальних секторах безпеки за призначенням; аналіз ускладненості, вразливості кризовим тенденціям та оцінка інтенсивності переходу потенційних ризиків, загроз у небезпеки за видами та на рівнях впливу; експертиза потенційних збитків за прогнозованими сценаріями [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположні засади навчання стратегічному управлінню належить доробку провідних фундаторів алефіїчної науки, такі як О. Виханський, національним аспектам теорії та політики безпеки А. Возженікова, національної безпеки В. Горбулін, А. Качинський, міжнародної і національної безпеки у тлумачно-довідникових вокабулярах термінів та концептуальні дефініції її тлумачення, в тому числі в дипломатичних аспектах геополітики і національної безпеки, державної політики та основ стратегічного

планування її забезпечення Г. Ситник, В. Богданович, М. Єжеєв, державного управління сектором безпеки і оборони та воєнної безпеки у теоретичних, практичних і стратегічних аспектах О. Бодрук, І. Романов, О. Ільшов, Ф. Саганюк, фундаментальні аспекти наукового пізнання методології стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки з державним управлінням обороноздатності А. Семенченко, І. Свіда; в сфері професійної освіти та її забезпечення щодо соціальної і гуманітарної політики В. Трощинський, протидії корупції в системі охорони здоров'я, формування гендерно-чутливого публічного управління, оцінки національної резильєнтності в умовах політичних викликів і загроз М. Білинська, економічної політики та врядування Н. Олійник, суспільного розвитку і суспільно-владних відносин Л. Гонюкова, глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою Р. Марутян, соціальної та гуманітарної безпеки, проектного інноваційного менеджменту та управління проектами, соціального та економічного прогнозування С. Борисевич, інформаційної політики, пропаганди та контрпропаганди, інформаційної війни, стратегічних комунікацій, цифрових трансформацій та врядування органів публічної влади О. Карпенко, Н. Савченко, політичної аналітики та прогнозування, управління, розвитку громадянського суспільства, проблем національної безпеки, конфліктології, питань внутрішньої та публічної політики, архетипіки публічного управління, національної безпеки, гендерної/соціальної/вікової/педагогічної психології С. Телешун, Е. Афонін, засад реформування територіальної організації влади, її децентралізації і модернізації системи публічного управління у сфері освіти, науки й інноватики О. Пухкал.

Виклад основного матеріалу. Класифікаційними ознаками семантики суб'єктів системи нацбезпеки за функціональними властивостями поділяють на: інформаційно-аналітичні, координаційно-субординаційні, організаційно-управлінські, проектні, планування та прогнозування рішень, процедур, регламентів, техніко-регулятивні, виконавчо-захисні, силові та несилові у засобах сектору безпеки та її ресурсозабезпечення – потенційні, ефективні, умовні, емерджентності за функціональним розподілом повноважень суб'єктів (що пов'язано з поліфункціональністю законодавчо уповноважених інституцій держави). Семантикою багатofункціональності характеризується – Рада національної безпеки і оборони, яка консолідує інтеграцію всіх типів і рівнів державного управління та регулювання національною безпекою та накопичує її інформаційний потенціал з акумулюванням стратегії, а також Служба безпеки України з інформаційно-аналітичними та виконавчо-силовими функціями режимного впливу.

Підпорядкованість інформаційної архітектоніки суб'єктів системи нацбезпеки встановлюють за: функціональними повноваженнями структурно-організаційних відділів; потенційні засоби та силові заходи сектору безпеки (фінансові, матеріально-технічні, інформаційно-технологічні, науково-методичні, соціальне та кадрове забезпечення, силові формування національної безпеки); антикризовий потенціал та аналіз кризових ситуацій і конфліктів інтересів за сферами суспільної

життєдіяльності та держави, аналіз індикаторних ризиків, загроз і проблемних ситуацій і діагностики невідповідностей для ідентифікації відхилень (аномальних) станів; прогностичний аналіз перспективного розвитку з розлогою амплітудою варіабельності впливу негативних чинників на майбутню трансформацію стану, рівнів, ступенів сфери безпеки, система комплексного моніторингу чинників небезпеки (ризиків і загроз) транскордонної-міжнародної та національної безпеки. Семантику аналізу системи забезпечення національної безпеки орієнтовано на формування стратегій адекватного відгуку та плану реагування на існуючі реальні та потенційні загрози нацбезпеки; встановлення рівня та стану готовності системи держави до виконання функціональних завдань, забезпечення консолідації інтеграційних зусиль профільних секторів безпеки для гарантій міжнародної та регіональної безпеки на рівнях управління інформацією та результатами експертно-аналітичної діяльності [2].

Встановлено, що особливої ваги набувають збалансовані суб'єкт-суб'єктні взаємини, які встановлюють ефективність, адекватність, відповідність, апробаційну презентативність даних аналізу системи забезпечення нацбезпеки. Діагностика станів трансформації змін гео-політичної, екологічної, соціально-економічної, воєнно-політичної ситуації транскордонного рівня та суспільно-політичної ситуації України; інформаційних результатів щодо станів і ситуацій безпеки та тенденцій напрямів розвитку безпеки; функціонального призначення завдань секторів нацбезпеки за «деревом цілей» у місії мирного та воєнного часу (військового стану); державному фінансуванні бюджету безпеки та інше складає інформаційний базис стратегічного планування системи забезпечення національної безпеки [3].

Складність і здійснення аналізу системи національної безпеки полягає у складності методологічних процедур встановлення взаємодії чинників, які на неї впливають, визначення рівня небезпеки при проведенні системних досліджень проблем безпекового сектору (особливо воєнної загрози). Стратегічний моніторинг безпеки – це процес збору узагальнення та систематизації стратегічної інформації, а також порівняння її характеристик з очікуваними результатами, в тому числі відображення реального інформаційного геополітичної, геоекологічної та геосоціоекономічної й воєнної ситуації у світі та Україні, а також закономірностей у тенденціях їх трансформації у часових інтервалах стратегічного аналізу. Використовують формалізовані процедури SWOT-аналізу (зادля здійснення майбутнього процесу стратегічного планування управління інформацією у перевагах і недоліках системи безпеки в питаннях потенційних та дійсних загроз небезпеки) діагностики переважно внутрішньо системних чинників, які обумовлюють нинішній стан системи у перевагах та її недоліках у сфері безпеки та зовнішніх можливостей і загроз футуристичного характеру [4].

Групування підходів до аналізу системи національної безпеки здійснено у три аспектному вимірі:

- перший – «теорії ігор» за поведінкою двох дослідників, що сприяє отриманню лише вихідних уявлень про реальні широкомасштабні конфлікти суспільно-політичні, соціально-економічні та еколого-безпекові;
- другий – імітаційного моделювання, який забезпечує візуалізацію уявних моделей (симуляцій та імітацій) для прогностики стратегій безпеки;
- третій – ергономічний, комплексної інтеграції способів і прийомів аналізу дійсних конфліктів при поєднанні історичного, ретроспективного аналізу системного, компаративного, конфліктологічного політичного, програмного, казуальності, прогностичного, проблемно-ситуаційного, факторного, контент-, інвент-, інтент-аналізу у поєднанні з інноваційними методами комунікативної взаємодії між опонентами конфліктів інтересів, статистичного аналізу трансформаційних, політичних, соціальних, економічних, екологічних та інституційних трансформацій і модернізації процесів забезпечення ефективності системи національної безпеки.

Визначальним є безперервність моніторингу динаміки зовнішніх та внутрішніх середовищних трансформацій сфери національної безпеки, що залежить від семантики централізованих інформаційних потоків для поліпшення якості прийняття стратегічно-управлінських рішень безпекорегулювання, а також адекватна система реагування на сучасні та потенційні виклики глобалізації і воєнної загрози державного суверенітету (аналізуються та оцінюються національні інтереси країни у воєнній сфері та життєво необхідні цінності державної цілісності, стан та перспективи трансформації у воєнно-політичних ситуаціях у можливих небезпеках воєнного характеру у перспективі, можливості збройних сил та військових формувань для оборони незалежності, потреби оборони нині та у перспективі) [5,6, 7].

Науково-обґрунтована система аналізу та метрика оцінювання умов, чинників, стратегічних загроз та ризиків внутрішнього та зовнішнього навколишнього середовища з метою становлення стратегічного потенціалу та удосконалення методології його дослідження зі стратегічним прогнозуванням сценарію перспективного розвитку та планування захисту національних інтересів ефективності державного управління забезпечується при проведенні стратегічного аналізу системи національної безпеки, який є життєво необхідною компонентою стратегічного планування (процесу встановлення пріоритетних напрямів, механізмів, способів і засобів досягнення стратегічних цілей сталого розвитку держави та гарантування її безпеки) та реалізації політики національної безпеки.

Стратегічний аналіз нацбезпеки складається з розроблення та удосконалення методології інформаційно-аналітичної системної діяльності, організаційного нормативно-правового та техніко-регулятивного забезпечення процесу аналізування, методологічного та інформаційно-технологічного забезпечення розроблення і метрології інструментальних засобів для стратегічного системно-аналітичного аналізування безпекового сектору.

Фундаментально-філософські, загально та конкретно-наукові аспекти методології інформаційно-аналітичної системної діяльності полягають у визначенні змістового наповнення аналітичних процесів: аналіз «дерева цілей» стратегічного управління і формулювання завдань інформаційно-аналітичної роботи; якість управління збором та систематизацією інформації для прийняття організаційно-управлінських рішень при здійсненні завдань в динамічних умовах трансформаційних змін ситуацій безпеки; стратегічне аналізування і оцінювання якості інформації за семантикою управлінських цілей; установлення змісту та особливостей процесів і явищ, які аналізуються; проектування та унаочнення моделі досліджень безпекової сфери, та об'єкту пізнання у середовищі його функціонування; інтерпретація інформаційних даних прогностики планування і нарощення потенціалу сучасних наукових знань; верифікація доведення результатів інформаційно-аналітичної діяльності, забезпечення достовірності та поінформованості для суб'єктів управління системою національної безпеки.

Основу «дерева цілей» складають напрями – діагностика інформації стратегічно-важливої для формулювання концептуально-стратегічних засад політики безпеки, стратегічний аналіз і розроблення варіантів стратегічних сценаріїв забезпечення та розвитку системи національної безпеки; аналіз уточнення стратегем національних пріоритетів та пріоритетів держави за складовими компонентами перспектив сталого розвитку (соціально-економічних, політичних, еколого-безпечних, інституційних та військових секторах індикаторів сталості) для гарантування національної безпеки; аналізування векторизації зовнішнього та внутрішнього контенту системи безпеки України; системний аналіз якості заходів адекватної протидії ризикам і загрозам безпеки – стратегічних небезпек; аналізування параметрів стану національної безпеки за критичними значеннями показників і критеріїв; аналіз стратегем і механізмів забезпечення системи національної безпеки з оптимальним реагуванням на ризики і загрози стратегічного рівня; розроблення та впровадження постійного динамічного комплексного моніторингу розвитку регіонів держави з оцінюванням ступеня відповідності програмно-цілевих заходів визначеним завданням забезпечення ефективності системи національної безпеки на міжнародному, транскордонному, регіональному, локальному рівнях за семантикою галузевого призначення в тому числі за типами природокористування.

Моніторинг здійснюють для розроблення стратегій, доктрин, програм і планів проєктів сталого розвитку зі врахуванням безпекових завдань світових тенденцій впливу на систему забезпечення національної безпеки, а саме: встановлення чинників та їх взаємодії при формуванні ситуацій безпеки світового та інших рівнів (епіцентри локацій накопичення сили, ядерного озброєння та осередків тероризму, демографічний та геронтологічний стан країн за градацією розвитку, метрика параметрів навколишнього природного середовища для прогнозування проблем водо-, аеро-, енергозабезпечення та розподілу земельних і біологічних ресурсів, глобалізаційні виклики інформатизації суспільства та діагностика нерівності,

потенційно можливі загрози інформаційної безпеки, кібервоїн, виявлення кризових станів ідентичності, перспективи розвитку військової сфери).

Об'єктами дослідження стратегічного моніторингу є дані ресурсозабезпечення, ефективності діючих стратегій у системних процесах гарантування безпеки, квалітологія ефективності системи забезпечення національної безпеки (за системою критеріїв і показників методики оцінювання ефективності функціонування, прогностики розвитку, системного моделювання внутрішньо-зовнішньої взаємодії з довкіллям).

Організаційне управління нормативно-правовим та техніко-регулятивним забезпеченням процесу аналізування реалізується для удосконалення нормативно-правової методологічної та метрологічної бази у сфері інформаційно-аналітичної діяльності та супроводу стратегічного планування прогнозування та моделювання його адміністративної ресурсної і кадрової підтримки. Шляхи стратегічного планування: формалізація прогнозів врядування концептуально-стратегічних документів, законотворення програмних і нормативно-правових актів, інструктивних відомчих рекомендацій та засобів технічного регулювання, довідкових інформаційно-аналітичних вказівок сприяння функціональної реалізації. Вихідними даними стратегічного планування є офіційні статистичні звіти, інформаційно-аналітичні огляди, науково-дослідні матеріали та експертні висновки, інформаційно-аналітичні та геоінформаційні бази, результати екзитполів соціологічних опитувань громадян і мешканців України, публікації вітчизняного та міжнародного практично-корисного стратегічного планування [3, 4].

Стратегія планування реалізується апаратом Ради національної безпеки і оборони України у взаємодії з Кабінетом Міністрів України та структурними підрозділами Адміністрації Президента України у напрямках системно-організаційно-методологічної, управління інформаційно-аналітичної та експертно-аналітичної підтримки ефективності.

Системно-організаційно-методологічне забезпечення та корекцію заходів стратегічного аналізу для ефективного провадження Стратегії національної безпеки України координується Національною та галузевими академіями наук, а також Національним інститутом стратегічних досліджень при Президентові України; стратегічному аналізуванню безпекової сфери сприяють загальнодержавні системи діагностики та моніторингу індикаторів (граничних і критичних значень показників), які характеризують рівень захисту та виникнення ризиків і загроз національним інтересам держави, системний аналіз параметрів оборонно-промислового комплексу, співставлення та порівняння функціональних секторів безпеки країни, держав-сусідів та провідних країн-партнерів.

Методологія інформаційно-технологічного забезпечення розроблення і метрології інструментальних засобів для стратегічного системно-аналітичного моніторингу безпекового сектору полягає у інтелектуально-технологічному контенті методології системного управління національною безпекою, а саме нарощення

методологічного потенціалу комплексу принципів організаційно-управлінського і технологічного забезпечення індивідуальної і колективної експертно-аналітичної діяльності, яка сприяє ефективному розумовому опрацюванні сучасних наукових інформаційних даних для удосконалення якості підготовки інформаційно-аналітичного базису прийняття ефективних організаційно-управлінських рішень для здійснення стратегій політики безпеки. Змістовно-методологічна аналітика – це системи концептуальних підходів конкретно-наукових інформаційно-аналітичних систем (математичного, імовірнісного, статистичного, структурно-логічного, структурно-організаційного, концептуального та семантичного аналізів) зі застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Науково-методичний супровід забезпечення системи національних цінностей інтересів та цілей бажаного рівня сформованості, теоретичне обґрунтування параметральної метрики системи захисту державних інтересів, стратегічно цільовий компонент мети політики безпеки, державного та публічного управління, адміністрування, стратегічне планування, прогнозування та забезпечення відповідності критеріям у показниках релевантності, наявність науково-методичного органайзеру (методів, методик, моделей) інформаційно-аналітичного забезпечення стратегій планування та управління, розробленість методичних регламентів систем стратегічного моніторингу та оперативного аналізування для різних режимів інтенсивності й управління ними – забезпечують ефективність стратегічного аналізу системи національної безпеки. Інформаційно-аналітичні системи України недосконалі у питаннях методологічного забезпечення і тому вважаються в переважній більшості інформаційно-довідковими.

Основним стратегічним завданням державної політики національної безпеки України визначено розбудову інформаційно-технологічних мереж та інформаційно-аналітичних систем, а також формування бази професійно-компетентних менеджерів та експертів у сфері національної безпеки [8, 9].

Розкрито необхідність комплексного оцінювання рівнів загроз національної безпеки як цілісної системної характеристики середовищних умов соціуму та держави, яка визначається комплексною метрикою параметрального кількісного та якісного оцінювання процесів, подій та явищ, в тому числі розмаїття чинників впливу, які діагностуються (сприймаються) як індикатори небезпеки перспективного розвитку особи, соціальних груп та категорій, суспільства та держави, а саме як загрози для національних інтересів у суспільно-політичній, соціально-економічній, гуманітарній та екологічних сферах життєзабезпечення.

Комплексна оцінка як система може відігравати роль інтегративного критерію ефективності державного, публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки, оскільки ергономічна взаємодія критеріїв у складових безпекової сфери може ідентифікуватися як індикатори градації рівнів її забезпечення, а також при застосуванні індикаторного підходу демонструвати взаємини між секторами безпеки та чинниками, які впливають на її потенціал та при

порушенні його стійкості можуть трансформуватися у ризики та загрози реалізації національних інтересів. Негативний вплив чинників загроз призводить до неприйнятних станів наростання небезпеки, що як явище та процес притаманне певним станам середовища реалізації національних інтересів, тому є взаємозалежним імперативом системи забезпечення національної безпеки держави.

Отже, стратегічний аналіз загроз передбачає ідентифікацію джерельної казуальності (різноманіття чинників потенційно виваженої деструктивної якості з проявом ворожих як супротивників безпеки або їх шкодочинна природовідповідність), реалізацію довгострокових динамічних прогнозів (в тому числі прогнозування розвитку умов забезпечення життєвоважливих національних інтересів та їх реалізації), тенденцій перспективного розвитку, а також встановлення рівня загрози та потенціалу небезпечного впливу за семантикою секторів безпеки та її системи в цілому. Відлік початкової діагностики та комплексного оцінювання рівня загроз національній безпеці розпочато фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень (1994 р.) для з'ясування взаємин між чинниками-загрозами та алгоритмом пріоритетів національних інтересів застосовано поліметрику порівняльного, кластерного аналізу складноорганізованих систем та засоби методології експертного (індивідуального та колективного) оцінювання, що уможливило здійснення системного аналізу якісних параметрів ситуацій, які виникли в Україні та закордоном і актуалізувати потенціал загроз за вагомістю та масштабністю впливу, а також розкрити закономірні властивості системного співвідношення потенціалу пріоритетів національних інтересів та потенціалу загроз національній суверенності України.

Емерджентна особливість системи практичного забезпечення у захисній діяльності інституційних суб'єктів національної безпеки та у взаємозв'язку зі семантичними напрямками її формування не гарантують інтенсивність нарощення загального рівня національної безпеки у намаганнях підвищити рівень захисту національних інтересів окремого сектору безпекової сфери. А також інтенсивність розвитку джерельних витоків загроз може бути різною, не зважаючи на першопричини виникнення (втрата територіальної цілісності може бути наслідком сепаратизму або воєнної експансії, але передбачає різні механізми усунення загрози на основі інформаційного базису оцінювання їх рівня).

Загальна характеристика середовищних умов забезпечення національних інтересів сприймається в якості абсолютної безпеки за ситуації, коли рівень загрози національної безпеки прямує до безкінечно малого виміру показників (де нуль властивий ситуації, у якій практично відсутній чинники загрози, притаманний рівню абсолютного уникнення небезпеки, а одиниця відповідає максимально можливому рівню загрози, що фактично свідчить про стан її відсутності, усі інші варіанти можуть бути оцінені в межах амплітуди абсолютних величин).

Здійснено оцінку тенденцій трансформацій середовищних умов та інтенсивності стратегій суб'єктів забезпечення реалізації національних інтересів у

порівнянні 0,55 та попередньої 0,45, що свідчить про інтенсифікацію динаміки розвитку ситуації зі зростанням загроз самозбереження (держави, суспільства, особи) та загроз розвитку [10].

Для визначення варто знати стан задоволення життєвоважливих інтересів (потреб людини), соціуму та держави, який визначається за параметральною метрикою показників та критеріїв (індексів, відхилень від засобів технічного регулювання, параметрів), не відповідність яких від критично граничних значень допустимого сприйняття призводить до деструктуризації структури соціальної системи та її руйнації [11].

Вагомим вважають перелік показників та меж їх значень, за якими відбуваються незворотні суспільні трансформації, в тому числі інституційної організації державного та публічного управління й адміністрування. У стратегії національної безпеки України актуалізовано завдання з розробки та впровадження державної системи встановлення та моніторингу порогових значень, як індикаторів-показників, притаманних класифікаційним ознакам характеристик рівня захисту національних інтересів в усіх сферах життєдіяльності та ідентифікації поточних і перспективних загроз національній безпеці. Адекватне оцінювання рівня загроз значною мірою обумовлено узгодженістю між експертами у тезаурусі превалюючого понятійно-категоріального апарату та метрики експертного оцінювання, які застосовуються та удосконалюються у регламентованих організаційно-управлінських процедурах наукового дослідництва та проектно-пошукової діяльності.

Комплексному оцінюванню підлягають ідентифіковані чинники – обмеженість внутрішнього ресурсозабезпечення для перспективного розвитку, актуалізація невирішених проблем і ситуацій у взаєминах з довкіллям за складністю загострення та потенційною кризовістю, виявлення порушень балансу (невідповідностей) меж витривалості системи безпеки у перспективному розвитку. Ідентифікація випадкових або ціленаправлених чинників загроз у міжсистемній взаємодії соціальних категорій (систем, груп, спільноти та осіб, в тому числі з міжнародним представництвом) для уточнення пріоритетів життєво необхідних цінностей та інтересів соціуму і держави зі застосуванням системи експертних оцінок.

Дисбаланс проблемних ситуацій виникає також і в умовах відсутності потенційних ризиків, загроз, небезпек, оскільки ресурсна база неефективна застосовується, що призводить до зниження рівня безпеки та порушення державних устоїв, тому варто встановити ієрархії архітектоніки небезпек за інтенсивністю ступеня впливу у сферах життєзабезпечення, які формують стан безпеки і притаманні суспільним державним локаціям та усукупнюватись як системні небезпеки національних інтересів [12].

Стратегічний аналіз реальних станів соціуму, держави та за її межами у контексті вияву чинників впливу на ступінь реалізації життєво важливих інтересів та висновки їх порівняння уможливають отримання результатів системного аналізу якості оцінювання загроз національної безпеки, а також кількісного оцінювання

(аналіз даних ступеня реалізації національних інтересів, в разі відсутності формалізованого інформаційно-аналітичного комплексу у засобах технічного регулювання та гранично допустимих обмежень, що спроможні уможливити ступінь реалізації життєво необхідних інтересів, здійснюють імовірно орієнтовану комплексну оцінку загроз у сферах життєдіяльності соціуму та держави за складовими компонентами чинників загроз, у секторах безпеки) задля методологічної обґрунтованості пропозиції та практичних рекомендації щодо врядування політики національної безпеки.

Результати комплексного оцінювання рівня загроз національної безпеки України обумовлюють ідентифікації режиму безпеки в цілому та зокрема встановленню пропускового режиму, порядку охорони стратегічних об'єктів, а також унормування протидії загрозам терористичного, воєнного, політичного характеру [13, 14].

Розглянуто та розкрито критерії ефективності державного, публічного управління та адміністрування національною безпекою у метриці оцінювання пріоритетно вагомих, комплексних параметрів, чинників, індикаторів, засобів технічного регулювання у стандартах технічних умовах та настановах щодо мірил оцінки, які сприяють зі статусу окремої особи, груп соціальних категорій, соціуму та держави встановити, ранжувати за класифікаційними ознаками та здійснити експертизу семантичних аспектів системно управлінської діяльності, інституційних суб'єктів та адміністративної системи забезпечення національної безпеки, передбачення, виявлення, запобігання та прогнозування, моделювання, реанімацію загроз національним інтересам та їх попередження у суспільно-політичній, соціально-економічній, екологічній та гуманітарній сферах безпеки життєдіяльності. Критерії ранжують за локацією, за інтегральністю ергономіки та системним комплексоутворенням (локальні, за сприяння яких здійснюють оцінку функціонування певного суб'єкту безпеки у секторах її забезпечення; інтегральні – представлені у діяльності системи суб'єктів залучених та причетних до реалізації національних інтересів; комплексні, як комбінації інтегральних, слугують для оцінювання ступеня або рівня усукупнення національних пріоритетів за сферами безпеки, інтегральні та комплексні покладаються на взаємини складових і чинників впливу на систему національної безпеки та можливі загрози для неї). Критерії ефективності мають відповідати ознакам:

- чутливості до трансформації альтернативних варіантів управлінських рішень, які критично оцінюються;
- встановлення бажаного рівня або ступеня досягнення стратегічної мети з врахуванням проблемних ситуацій для вирішення в повній мірі;
- вимірної метрики кількісних мірил або якісних у задоволенні потреб та їх співвідношення;
- витратності часових, фінансових і спроможностей вимірних зусиль з економічним обґрунтуванням;

– дієвості методології управління системною діяльністю задля досягнення стратегічної мети.

Комплекс критеріїв інвентаризує поточні напрями та встановлює напрями бажаних трансформаційних змін для мінімізації або нарощення потенціалу ефективності управління національною безпекою; не характеризуються об'єктивністю методів, оскільки обумовлюється семантикою проблемних ситуацій реалізація стратегічної та цільової мети, наявністю інформаційно-аналітичного базису, календарно-тематичного плану, обґрунтованістю морально-етичних, суспільно-політичних, соціально-економічних, екологічних чинників як складових безпекової сфери.

Актуалізовано системи розробки та застосування критеріїв ефективності за специфікою оцінки функціональних особливостей суб'єктів забезпечення національної безпеки, а саме – свідомого сприйняття локальних, інтегральних і комплексних критеріїв у якості індикаторів, параметрів, складових системи, за показниками яких здійснюють оцінку процесів і явищ, подій та перетворень, які відбуваються у секторах нацбезпеки, ідентифікуються та тлумачиться як загрози національних інтересів, визначаються у контенті критичного неприйнятних і допустимих витрат для особи, суспільства і держави у порівнянні зі та без застосування організаційно-управлінського впливу суб'єктами забезпечення системи нацбезпеки (за критичні значення показників приймається величина державних витрат, в разі зменшення її сумарного потенціалу при якій втрачається державна спроможність захисту життєво важливих інтересів).

Нормативну регламентацію критично мінімальних значень за рівнем небажаних втрат формалізовано для сфер суспільної діяльності та державного управління системою нацбезпеки (у сферах – економічній, суспільно-політичній, природничо-гуманітарній, екологічній) як рівень та його перенасичення, який призводить до якісних структурно-організаційних та структурно-функціональних трансформацій, коли об'єкт втрачає спроможність здійснювати нормативні функції або утворюються суттєві обмеження для заданої семантики у виконанні делегованих функцій. У системі державного та публічного врядування критично мінімальний рівень допустимих втрат визначається збитками та витратами у складових компонентах системи (підсистемах) зі збору, узагальнення, систематизації та аналізування оперативних інформаційних даних щодо об'єкту управління безпекою або його взаємин (комунікацій) у ієрархічній архітектоніці рівнів управління, за яких вищезазначена система неспроможна адекватно оцінювати та реагувати на проблемну ситуацію, а також здійснювати відповідні організаційно-адміністративні впливи на об'єкти управління. А в разі перевищення критично-мінімальних рівнів небажаних втрат в системах здоров'язбереження, освіти науки й інноватики існує загроза призвести до ускладнення проблемних ситуацій та як наслідок їх кризовості, коли зазначені системи втрачають здатність забезпечувати необхідні умови сталого

розвитку (демографічні та катастрофічні збитки інтелектуального та академічного потенціалу нації).

В цілому таких системних збитків можуть досягнути різночинні органи управління – підприємницькі, галузево-виробничі, транспортні (енергомережі, водозабезпечення, трубопровідні та комунікаційні мережі), соціокультурної організації дозвілля, рекреації, просвітництва.

Критичні величини зменшення спроможного потенціалу держави – комплекс матеріальних, інтелектуальних, академічних, матеріально-технічних, інформаційно-технологічних, промислово-виробничих, естетичних, природоохоронних, соціальних активів призводить до погіршення середовищних умов якості й безпеки життя та можливих перспектив розвитку соціуму і держави. Теорія і практика методології експертного оцінювання ефективності управління та забезпечення системи нацбезпеки інтенсивно розвивається у різних векторах сучасних методологічних напрямів, у зв'язку з мультифакторністю впливів на національні інтереси різних чинників, тому нарощення її потенціалу прямо залежить від невтомної і кропіткої співпраці академічної спільноти, політичної еліти, добросовісних економістів, порядних військових, підприємців та бізнесменів, управлінського істеблішменту, менеджерів безпеки, системних адміністраторів та менеджерів ІКТ-мереж, аналітиків та інших професійно-підготовлених службовців, уповноважених вирішувати завдання організаційно-управлінського, субординаційно-координаційно розпорядчого та консалтингово-дорадчого характеру для сфери забезпечення національної безпеки, методологічного нарощення практично-корисного досвіду засобами прогностики, моделювання, науко- та соціометрії, метрології та квалітології, екології та ноосферології для своєчасного виявлення, запобігання та усунення загроз національному суверенітету України [14, 15, 16].

Потенціал системи забезпечення системи національної безпеки – це засоби, ресурси та запаси, джерела та спроможності, потужності, активи реально наявні та потенційно здатні для мобілізації та застосування для вирішення стратегічних завдань безпеки і досягнення мети національного захисту інтересів; розкриває потенційні сили та можливості окремого індивідууму, соціуму та держави у секторах безпекової сфери; сили та засоби, які актуалізуються у процесах забезпечення загальнодержавних завдань захисту нацбезпеки, а також потенційні активи країни у сферах необхідного залучення для системи національної безпеки. У реалізації державних інтересів значну роль відіграють потенційні потужності та можливості як змінні мірила ефективного функціонування суб'єктів і об'єктів управління безпекою, яка залежить від рясності чинників – методологічного, інформаційно-технологічного, природно-ресурсного, соціо-економічного, політичного, кадрового та експертно-аналітичного характеру активів впливу та взаємодії процесів, явищ системного, міжсистемного та надсистемного рівня організації.

Потенційні можливості, активи спроможності та потужності іменуються потенціалом держави (комплекс видів бойового, воєнного, економічного,

демографічного, морально-етичного, духовного, інтелектуального, наукового, техніко-виробничого, миролюбного, стримування агресивних намірів, соціального, інформаційно-технологічного, кадрового та експертного потенціалів у гранд-потенціалі системи національної безпеки), усукупненої єдності науково-дослідних, промислово-технічних, соціокультурних, військових, політичних, соціально-економічних, географічних та екологічних здатностей або засобів, які визначають ступінь державної готовності для досягнення «дерева цілей» у стратегічній меті гарантування національної безпеки. Дуальна семантика захисних функцій та функцій забезпечення сприятливого середовища для реалізації задоволення національних інтересів нерозривно взаємопов'язані у національних цілях. Поліваріантність підходів тлумачення тезаурусу потенціалу системи забезпечення національної безпеки як потенційних спроможностей системи управління полягає у багатовекторній сукупності – потужностей, сил, засобів, механізмів, способів, методів, форм при формуванні компетентностей, готовності, здатностей, професійної відповідальності у майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки.

Тлумачення поняття «сил організації» полягає у формалізації структур відомчого (за типами та масштабами), адміністративного (на рівнях) й галузевого (за семантикою) управління та їх потенційних потужностей функціонального призначення; визначення «засоби» передбачає матеріальні та фінансові засоби забезпечення і споживання; під «компетентностями» розуміють рівень професійної підготовки управлінської еліти; трактування «механізмів, способів, методів і форм» охоплює методологія системного управління та експертного оцінювання; дефініція «готовності» обумовлюється практичними навичками та вміннями виконувати цільові системні завдання високого рівня результативності; генеза формулювання «здатності» залежить від комплексу якостей, здібностей, готовності до ефективної реалізації заходів безпеки та управління ними; класифікаційні ознаки «професійної відповідальності» гарантують біосоціальний, ноосферно-орієнтований, космополітичний, екзистенціальний статус майбутнього менеджера з професійними компетентностями безпеки для соціокультурних форм у сфері освіти, науки й інноватики [17, 7].

Загалом під потенціалом системи забезпечення системи національної безпеки розуміють державні спроможності застосування інструментів влади та їх раціональне ресурсозабезпечення в системі управління безпекою з максимізацією рівня захисту національного суверенітету, що з часом визначає рівень реалізації і перетворень у соціальну дійсність. Як наслідок ступінь втілення можливостей у реальні абриса спроможності системи залежить від різноманітних чинників у казуальності домінування динамічних характеристик потенціалу над статистичною метрикою вимірювань. Серед множини суб'єктивних та об'єктивних чинників актуалізовано проблему становлення достатності потенціалу та оцінюванням рівня захищеності національних інтересів за різними метриками, критеріями та індикаторами.

У історичній ретроспективі держава може спиратися на часткові складові потенціалу, яким доцільно передати важелі системи забезпечення системи безпеки національної безпеки, хоча посилення активності виокремлених інституцій не забезпечує якості захисту і призводить до послаблення інших організацій у зв'язку з неадекватністю ресурсорозподілу, що може призвести до наслідків мінімізації ресурсозабезпечення стратегічно важливих об'єктів управління безпекою. Встановлення доцільної достатності потенціалу передбачає комплексне аналізування чинників впливу на національну безпеку як джерел казуальності, рушійних сил процесу або потужності перетворень явищ, здійснити добір факторів, які є найбільш вагомими або критичним у секторах національної безпеки є складним системним завданням, оскільки їх внутрішньо системна ієрархія та взаємини складно діагностуються (в тому числі їх певний комплекс може забезпечувати захист національних інтересів, частина спонукати загрозам чи сприяти їх нейтралізації) [47, 48].

Взаємообумовленість чинників гальмує нівелювання окремих впливів, у зв'язку з чим доцільно для застосування методи факторного аналізу (особливого значення набуває ідентифікація найбільш вагомих чинників та їх закономірностям впливу на сектори безпеки). Факторна діагностика уповільнює добір оптимальних організаційно-управлінських рішень для забезпечення безпекової сфери, їх раціоналізації на основі альтернативних планів і проектів. Гальмівні перешкоди ідентифікації факторів :

- неоднозначність встановлення комплексу показників у індикаторах параметрального оцінювання процесів (похибки та невідповідності набору показників);

- складність методологічного обґрунтування і прийняття управлінсько-доцільних рішень (за результатами аналізу виокремлені тенденції до змін у пріоритетах національних інтересів, проте для формулювання доцільного управлінського рішення слід враховувати конкретні фактори у взаємозв'язку в перспективі впливу цих тенденцій на сферу безпеки);

- періодичність прогностики у факторному аналізі, тому комплекс показників і параметрів процесів, які одночасно охоплюють сектори сфери безпеки враховують в експрес-діагностиці тенденції трансформаційних змін рівня нацбезпеки.

Ефективною є методологічна процедура експертного оцінювання професіоналів – науковців-методологів, експертів-аналітиків, менеджерів-практиків, системних адміністраторів мереж, державних службовців, військових та галузевих виробників, публічних управлінців та адміністраторів, спроможних здійснювати ретроспективну оцінку даних статистичного аналізу, практично-корисних методик, аналізу системи забезпечення національної безпеки, таксономії чинників за сферами впливу на безпеку, що в свою чергу потребує реформування кадрового забезпечення, вдосконалення механізмів нормативно-правового, технічного регулювання,

організаційного, управлінсько-адміністративного, інтелектуально-академічного та ресурсного (соціально-побутового, психологічного та екологічно-комфортного) забезпечення національної безпеки, ефективного управління ресурсами, формування балансової ефективності, семантики демократизації, архітектоніки сектору безпеки і оборони України [18, 19].

Теоретико-методичне забезпечення метрики оцінювання обґрунтовано для систематизації тезаурусу педагогічної проблеми управління системою національної безпеки України у соціокультурних формах організації професійної освіти та пролонгованої зайнятості.

Об'єднання державних інституцій та громадсько-суспільних установ, стратегічних заходів та практичних способів, інструментів, важелів, стимулів системних дій із встановлення та забезпечення необхідних і оптимальних (матеріально-техічних, кадрових, інформаційно-технологічних, адміністративних, соціально-економічних, природних) ресурсів для синергетичної інтеграції секторів суспільної безпеки та сфер життєдіяльності з метою гарантування національної безпеки – становить сукупний механізм її забезпечення.

Механізм забезпечення національної безпеки – це система операцій, процесів, засобів (громадських рухів або подій різного походження), яка застосовується чи реалізується для вирішення цільових завдань безпекової сфери; як соціальний процес розглядають у трактуванні способів або методики трансформації модернізації стану та розвитку системи національної безпеки (в разі діагностування вхідних і кінцевих рівнів, ступенів, станів поетапного перетворення та їх змін казуальність процесу розглядають з футуристичної позиції можливих альтернативних сценаріїв розвитку системи) та прийняття стратегічно-доцільних організаційно-управлінських рішень; як спеціальна соціальна система забезпечує життєдіяльність державних інститутів, їх функціонування в якості специфічного засобу (механізму) в соціально-економічній, суспільно-політичній, соціально-екологічній, нематеріальній сферах суспільного функціонування та гарантування безпеки національних інтересів; як алгоритмізована діяльність суб'єктів національної діяльності цілеспрямована на реалізацію визначених завдань захисту національних інтересів у семантичних напрямках зі застосуванням способів, форм і сил уможливлення безпекового функціоналу суб'єктів, які забезпечують організаційну взаємодію, нагляд і контроль, а також коригування та поліпшення системи національної безпеки (групи взаємопереплетених узгоджених і залежних компонентів – чинники детермінованих причин, цілей і завдань, сили перспективного розвитку; управлінські рішення, процедури та засоби системних дій; системні процеси рушійних дій зі забезпеченням безпекової сфери; релевантні результати) [7].

Емерджентні властивості спільних соціальних (способів, засобів, дій, процесів, інструментів, форм, сил, важелів) механізмів у архітектоніці структурної організації механізму забезпечення національної безпеки, виокремлено у ознаках, а саме :

а) спеціальної семантичної суспільної ролі механізму – управління та регулювання специфічними процесами згідно запитів безпеки соціуму, формування оптимально відповідних умов для забезпечення прийняттого стану та рівня бажаного захисту національних пріоритетів і державної цілісності, суверенітету та прогресивного суспільного розвитку на засадах сталості;

б) суб'єктної орієнтації суспільних категорій груп суб'єкта забезпечення нацбезпеки, які за призначенням відповідають типу механізмів специфічні соціальні інституції інформаційно-комунікаційної взаємодії – системи національної безпеки;

в) цільового призначення соціальних інституцій організації мережі суспільної організації та її унормування згідно специфіки механізмів її підтримки та забезпечення (чинне законодавство України);

г) сукупною систематичністю взаємин у взаємообумовлених (нормативно-правових, організаційно-управлінських, публічно-адміністративних, техніко-регулятивних, інституційних, кадрово-політичних, квалітологічних, соціальних, фінансових, психологічних) механізмів соціальної взаємодії характерних внутрішніх міжкомпонентних зв'язків і вцілому специфікою функціоналу соціального механізму взаємин з довкіллям.

Встановлено за нормативно-правовою базою джерел безпекової сфери, що механізм національної безпеки оцінюють і як засіб або інструмент вирішення цільових завдань її забезпечення, які відносяться до механізмів управління за призначенням (типів, видів, галузей, сфер) у відповідних ситуаціях, а також як цільовий системний процес досягнення семантичних завдань суб'єктами визначеними Законом України «Про основи національної безпеки України», базуючись на методології системного управління, регулювання відносин структурних компонентів системи забезпечення захисту національних інтересів [20].

З врахуванням вищезазначеного варто вважати, що механізм формування національної безпеки – цілісна системна єдність суб'єктів соціальних інституцій у сфері регулювання процесів суспільної взаємодії для гарантування захисту національної безпеки, усунення семантичного дисформуціоналу безпекової архітектоники, організації з врахуванням політичних, нормативно-правових, психологічно-археологічних, фінансових, інформаційно-технологічних, захисту життєдіяльності та функціональної реалізації суб'єктів забезпечення національних інтересів цивілізованого суспільства (з усвідомленням соціуму, управлінсько-політичної еліти).

Механізм формування національної безпеки реалізується через державний та управлінський механізм відповідно: механізм держави-сукупна архітектоніка організації, суспільного управління (судочинства, законотворчої та виконавчої влади, силових та воєнізованих структур). Реалізації стратегій політики держави у сфері безпеки за семантикою внутрішньо системних функцій (формування, забезпечення суспільного та правового захисту, право власності, громадянських прав і свобод), навколишньо системне – зовнішніх функцій (підтримки миролюбства співіснування,

мирного врегулювання, стратегічно-перспективного поступу партнерства та співробітництва щодо захисту національного суверенітету); механізм управління – комплекс засобів методик (сукупності методів управління, який усукупнює прями, зворотні, дотичні зв'язки та встановлюють потенційні можливості цільового поступу, функціонування та перспективного розвитку системи безпеки через заходи стратегічного прогнозування та планування політики національної безпеки, а також організації управлінської ієрархії, інституційної за типами на рівнях і за призначенням архітектоники системи (у компонентах підсистем), визначених форм управління та привалюванням адміністративно-розпорядчих, економічно і публічно-методологічних функцій прогнозування, планування проектування, організації субординаційно-координаційної взаємодії, нагляду, моніторингу та контролю метрики вимірювання, обліку та системного аналізу кількісних показників і параметрів якості стану, рівня, ступеня, безпеки, мотивації кадрового потенціалу, стимулювання та заохочення).

Виокремлено прогресивні механізми нарощення, реалізації, ефективності системи забезпечення національної безпеки, а саме:

1) правові – систематичний комплекс юридичних заходів (інструментів) нормативно-правового регулювання об'єктів управління, які визначено для забезпечення на відповідно бажаному рівні достатньому для досягнення мети формування й підтримки системи національної безпеки (компоненти механізму – правові норми, складного факту, правовідносин, нормативно-правова реалізація повноважень і обов'язків, захисні правозастосовні акти та регламенти), специфічні конструкти позитивності правового впливу, що сформують правовий спосіб у засобах регулювання (прав та обов'язків, заборонених норм, принципів і презумцій, процесах, термінах, відповідальності та заохочення стимулювання) в юридичних технологіях досягнення мети дій правових норм, оптимізації організацій режиму безпеки;

2) організаційно-адміністративні, інституційно-структуруючі, адміністративно-розпорядчі, інформаційно-моніторингові, електронного регулювання та діловодства, соціальні, економічні щодо регулювання комплексу системних дій організаційного характеру з ознаками соціально-економічного біосоціального, політичного, інституційно-адміністративного та мотиваційного способів (механізмів) управління взаєминами в сфері організації забезпечення національної безпеки (у складових механізмів перспективного поступу – лабільної трансформації модернізації «дерева цілей» пріоритетів системи, нарощення організаційно-управлінського потенціалу шляхом оптимізації структури, пошук комунікативної взаємодії та синергетики симбіотичного взаємопроникнення суб'єктів забезпечення безпекової сфери); базисом організаційно-адміністративних механізмів обов'язкового характеру є цільова орієнтація планування перспектив малого розвитку безпеково-організуючої системи (з врахуванням фінансового дорадства інвестиційних проектів і програм, їх планування), метрологія, стандартизація та сертифікація, паспортизація та

маркування, компетентність системних процесів досягається за умов соціальних запитів та цільової орієнтації технічного регулювання у державних пропозиціях;

3) державного регулювання кадрової політики як складно організована системна єдність соціальних механізмів, призначена для концептуальної модернізації на практиці для сприяння задоволення попиту кадрового потенціалу системи національної безпеки та її розвитку за призначенням щодо досягнення найкращої якості управління та регулювання людського ресурсного потенціалу на принципах модерноцентризму, суспільної агітації та державотворення (базові інструменти функціоналу держави та кадрової політики, які охоплюють поетапність і поліаспектність процесу формування перспективного розвитку кадрового потенціалу безпекової системи);

4) соціальні як компоненти цілісної єдності системи забезпечення національної безпеки є частиною механізму її формування прямої, опосередкованої системної дії (механізми виокремлюють з семантикою системи публічної та державної служб, управління невідповідностями загрозами та ризиками небезпек, глобальної транскордонної інтеграції освіти, науки й інноватики та безпекової сфери, стратегічної імплементації планування у геополітичному векторі «Україна в НАТО», мотиваційного стимулювання, забезпечення кон'юнктури ринку праці та ринкового саморегулювання економічними засобами, координації та поліпшення, комунікативної, конструктивної взаємодії противаг і політики стримування) при реалізації соціоекономічних заходів формування політичної безпеки механізмами соціального захисту [17, 7, 21, 22].

Обґрунтування, розроблення, впровадження доцільних організаційно-управлінських рішень як процес прийняття та їх реалізації суб'єктами державного стратегічного рівня управління національною безпекою становлять профіль стратегічного управління (формування «дерева цілей», обрання докторів цільових настанов у напрямках та шляхах, забезпечення засобів, способів національної суверенності) безпекової сфери захисту національних інтересів України; інформаційно-аналітичним базисом є стратегічний аналіз та співставлення політичного, соціально-економічного, природоохоронного та природоресурсного, військового та людського потенціалів держави на основі стратегічної прогностики характерних особливостей розвитку навколишнього середовища її державотворення та насамперед викликів, ризиків та загроз небезпек захисту національних інтересів.

Стратегічна мета виокремленого процесу полягає у оперативному своєчасному регулюванні трансформаційних змін модернізації в державі у суспільно-політичній, соціально-економічній, екологічній, академічній, акмеологічній і військово-оборонній сферах безпеки, яким притаманні активи спроможності відповідати викликам та загрозам небезпеки зовнішньосередовищним для її існування та уможливають життєздатність (виживання та життєзабезпечення) у футуристичних аспектах перспективного розвитку за умов досягнення рівноважного взаємоприйняттого та динамічно збалансованого стану у взаєминах з міжнародними суб'єктами та

уповноважених в документах національного врядування за семантикою стратегічних цілей. Тлумачення дефініції «стратегічне управління» різняться від оперативного управління інституцією та з управлінням на рівнях і у типах зі зміщенням фокусу керівного адміністративного апарату на стратегічній прогностиці характерних властивостей трансформаційних змін довкілля організації функціоналу держави за для досягнення оптимального відгуку/фідбеку адекватних реакцій на діапазон змін флуктуацій, в якому вони відбуваються [23, 24].

Визначним чинником критеріального апарату ефективності стратегічного управління сферою національної безпеки є оперативна своєчасність і адекватність реакції на системотрансформуючі зміни усукуплених ризиків і небезпек загрози національним інтересам зовнішнього середовищного впливу на суспільну життєдіяльність держави у порівнянні з оперативним управлінням, в якому критеріальною категорією є раціональне використання державного потенціалу безпеки (алгоритмізація змін має протоколюватися суб'єктами державної влади в межах національних цілей перспективного розвитку в динамічних умовах середовищних коливань метрики оцінювання); інтенсифікація зміни середовищних впливів на процес формування і забезпечення національних пріоритетів при загостренні ресурсообмеження та актуалізації конкуренції вияву новітніх небезпек транскордонного і національного рівня в умовах прогресу ІКТ та геополітичних, соціоекономічних, екологічних ризиків, які спонукають до нарощення потенціалу спроможності стратегічного управління системою національної безпеки; універсалізація методик організації ефективності стратегічного управління не забезпечує оптимальність стратегією реалізації концепції безпеки держави [21, 25].

Схарактеризовано узагальнюючі кваліфікаційні ознаки реалізації стратегічного управління, а саме недостатньої розробленості планів стратегічного управління, їх відсутність, а також незацікавленість керівного адміністративного апарату у якості своєчасної розбудови ефективних механізмів застосування нормативно-регулюючого документообігу у питаннях формування безпеки держави (концепції, стратегії, законів, планів, програм, проєктів, методології, парадигм та доктрин державних постулатів). Виокремлюють проблемно ситуаційне та стратегічно регулююче системне управління стратегіями національної безпеки, відповідно, за логікою викладення :

✓ термінового невідкладного прийняття одноразових стратегією організаційно-управлінських державних рішень за цільовими потребами сучасності чи у невіддаленій перспективі з адекватним відгуком державної влади (згідно інформаційно-аналітичного базису проблемно-ситуаційного аналізу потенціалу резервних засобів і механізмів у випадку перспективних трансформацій умов, що спричиняють виникнення ситуаційних ускладнень і відрізняються від прогнозних сценаріїв для інструментального забезпечення завчасного вирішення проблем безпеки);

✓ управління цілісною єдністю взаємообумовлених взаємозалежних компонентів елементарної взаємодії у системі нацбезпеки (системний аналіз якості компонентних елементів у взаємозв'язку зумовлені в процесі дослідження окремих структурних елементів системи при застосуванні методів мультианалізу напрямів, параметрів, чинників у показниках комплексної діагностики резервного арсеналу за семантикою призначення секторів безпекової сфери).

В обох випадках проблемно ситуаційного і системного аналізу якості стратегічного управління національною безпекою застосовують управлінські етапи у стратегемах – прогнозування, планування, проектування, організація, адміністрування, нагляду та контролю, моніторингу та експертного оцінювання, розроблення програм поліпшення. Поетапність процесу стратегічного управління має спільні види організації планування – формулювання місії, визначення стратегії «дерева цілей», комплексне аналізування чинників уможливлення, стримання прогнозування, перспективного розвитку і реалізації конкурентоздатності у цільових проектах, системне аналізування амплітуди варіабельності та добору стратегем у ході стратегічного аналізу стану рівня, ступеня системи забезпечення національної безпеки.

Стратегічною метою є методологія дослідження і системного управління передбаченими наслідками суспільних дій у футуристичних перспективах розвитку на засадах сталості за невизначених умов і обмеження інформаційного поля. Стратегічний аналіз здійснюється на базі системного і проблемно-ситуаційного підходів при дослідженні чинників впливу на забезпечення національного суверенітету. Оскільки стратегічне аналізування актуалізує інтелектуальне мислення та в значній мірі визначає стратегічність його об'єктивності за семантикою аналізу – геополітики, галузей, економічних видів діяльності, фінансування, системоутворюючих елементів з якісною характеристикою параметрів і показників сфери безпеки, тенденцій і закономірностей, то його операційність має розлогу динаміку змінних у довготривалій перспективі стратегічних орієнтацій безпеки; важливий етап обґрунтування, розроблення та формулювання національної стратегії безпеки з релевантністю планів, програм у проектах стратегічних організаційно-управлінських рішень з метрикою оцінювання потенціалу держави та умовного або ймовірного джерела загрози національної безпеки [4, 7, 18].

На етапі організації стратегічного управління національною безпекою забезпечуються максимальна відповідність ресурсозабезпечення і комунікативна взаємодія секторів сфери безпеки згідно визначеної стратегії, завдань «дерева цілей» і семантики відповідальності у професійній компетентності суб'єктів формування безпеки та адміністрування нею при реалізації планів організаційних трансформацій за видами політик у всіх сферах життєдіяльності.

Метою стратегічного нагляду та контролю є забезпечення оцінювання системного аналізу ефективності досягнення бажаних станів перспективного розвитку суспільства і держави в межах національних пріоритетів та пролонгуванням

організаційно-інституційних модернізацій для оптимального досягнення визначених стратегічних цілей. Стратегічний моніторинг секторів забезпечення національної безпеки як етап діагностичної метрики ефективності системи управління якістю безпекової сфери сприяє накопиченню, узагальненню та систематизації інформаційних даних для оперативного оцінювання результатів і встановленню потенційних та поточних невідповідностей, ризиків і загроз небезпеки з метою розроблення стратегічних програм поліпшення/корекції та модернізації системного забезпечення у відповідності до національних інтересів, в тому числі експертного оцінювання ефективності функціонування й модернізації системи національної безпеки.

Узагальнено аспекти стратегічного управління національною безпекою у поліфакторному представленні впливів на формування ситуацій міжнародного, регіонального, національного та локального охоплення секторів безпеки – геополітичного, соціоекономічного, військово-оборонного та воєнно-стратегічного (системний аналіз потенціалу ресурсозабезпечення як базових даних, процесів як дійсних стратегем, релевантної якості функціонування системи нацбезпеки як вихідних інформаційних даних, що потребує розроблення критеріального апарату та методологічного забезпечення оцінювання ефективності вищезазначеної системи).

Перспективним методологічним напрямом є прогностика трансформації системи національних пріоритетів уникнення загроз та потенційних можливостей небезпек. Результати стратегічних досліджень нелінійної динаміки розвитку системи у невизначених умовах обумовлюються футуристичним прагненням формування набору прогнозних сценаріїв, придатних для практичної реалізації стратегічного управління. Діагностика меж передбачуваності модернізує процес стратегічного управління згідно перерформатування завдань прогностики, проектування систем моніторингу небезпек та заходів їх усунення у просторово-часових коливаннях можливих ризиків, тому обґрунтованість прогнозів передбачає корекцію національних цілей оцінюванню військово-політичних та соціально-економічних загрозливих тенденцій для державного суверенітету.

Вище зазначені чинники кардинально впливають на архітектоніку, змістове наповнення та детермінування тривалості реалізації концептуально-стратегічних завдань формування національної безпеки (директивні заходи) : керівні настанови та основні принципи політики безпеки у довготривалих перспективах забезпечують фундаментальні основи концепцій; «дерево цілей» політики безпеки реалізується у доктринах програм планування; адміністративно розпорядчі рішення політики безпеки у суспільній діяльності суб'єктів національної безпеки орієнтовано на досягнення семантики національних стратегем [7].

Базис платформ системи формування національної безпеки визначає Верховна Рада України, гарантом її забезпечення є Президент України, реалізує заходи, механізми, актуалізує потенціал ресурсозабезпечення Кабінет Міністрів України як уповноважені суб'єкти стратегічного управління безпекової сфери. Суб'єкти

відомчого управління – міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; банкового регулювання – Національний банк України; судочинства – суди загальної юрисдикції; прокурорського нагляду – прокуратура України; місцевого управління – місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; силового стратегічного управління – Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; громадянського управління – громадян України, об'єднання громадян. Координаційні функції контролю за діяльністю органів виконавчої влади уповноважено здійснювати Рада національної безпеки і оборони України, яка організаційно регулює функціонал ресурсної спроможності гарантій національного суверенітету, територіальної цілісності, автономності та незалежності, добробуту та персональної безпеки громадян України [20, 26].

Тривалий час стратегічне управління не мало відповідного методологічного супроводу, оскільки на законодавчому рівні не здійснювалось коригування нормативно-правових актів регламентації повноважень семантики суб'єктів управління національною безпекою, що нині потребує виокремлення секторів: стратегічного планування й вироблення організаційно-управлінських рішень, застосування силового арсеналу та механізмів регулювання складових сфери безпеки як політичної компоненти; соціально-економічне, фінансове, еколого- та енерго-ресурсозабезпечення адміністративної компоненти інституційного управління; формування ієрархії та розбудова архітектоніки силового керівництва/командування і повсякденного управління заходами, засобами забезпечення сектору безпеки як оперативно розпорядчої компоненти режимного характеру. Синергетичне поєднання складових забезпечується у централізації семантичного функціоналу політичного управління, модернізації адміністрування, а також координаційно-субординаційної системної дії оперативного управління уможливленням досягнення максимальних ефектів застосування силового впливу і оптимальних засобів формування, підтримки та нарощення потенціалу секторів безпекової сфери в динамічних умовах мирного, кризового та військового сценаріїв розвитку ситуацій в країні.

Висновки. Глобалізація цивілізаційних перетворень у динамічних трансформаціях загострення невизначеності станів безпеки середовищного простору національних пріоритетів нарощують до нині недиагностовані ризики додаткових загроз, що потребує розроблення та удосконалення методології стратегічного управління та професійної підготовки майбутніх менеджерів як управлінської еліти фахівців з професійною компетентністю безпеки та інтелектуальним потенціалом стратегічного мислення для реалізації політики якості й безпеки життя на засадах сталості. Інтенсифікація зазначених аспектів уможливується у напрямках науково-методичного, інформаційно-технологічного базису інформаційно-аналітичної та експертної діяльності при підготовці управлінських рішень стратегічного характеру, що потребує модернізації соціокультурних форм організації професійної підготовки

майбутніх менеджерів до діпло-підготовки за цільовим призначенням цивілізаційних викликів безпеки.

Список використаної літератури:

1. Ожиганов Э. Н. Стратегический анализ политики. Москва : Аспект Пресс, 2006. 272 с.
2. Курносоев Ю.В., Конотопов П.Ю. Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы. Москва : Изд-во "Русакс", 2004. 550 с.
3. Кокошин А.А. О стратегическом планировании в политике. Москва : КомКнига, 2007. 224 с.
4. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України. Київ : НАДУ, 2008. 428 с.
5. Гапоненко А. Л., Панкрухин А. П. Стратегическое управление : учебник. Москва: Омега-Л, 2011. 472 с.
6. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
7. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : у 3 ч. Київ : НАДУ, 2010 Ч.3 : Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. 208 с.
8. Богданович В.Ю., Єжесєв М.Ф., Свида І.Ю. Основи державного управління забезпеченням обороноздатності України: теорія і практика. Львів : ЛІСВ, 2008. 300 с.
9. Ситник Г.П., Олуйко В.М., Вавринчук М.П. Національна безпека України: теорія і практика. Київ : Вид-во "Кондор", 2007. 669 с.
10. Національна безпека України 1994-1996 рр. : наукова доповідь НІСД. Київ : Вид-во НІСД, 1997. 197 с.
11. Атаманчук Г. В. Управление: сущность, ценность, эффективность : учеб. пособие для вузов. Москва: Академ. Проект Культура, 2006. 544 с.
12. Аудит адміністративної діяльності : навчальний посібник / А. Чемерис, М. Лесечко, Р. Рудніцька, О. Чемерис. Львів : ЛРІДУ УАДУ, 2003. 207 с.
13. Дзюндзюк В.Б. Эффективность деятельности публичных организаций : монографія. Харків : Магістр, 2003. 236 с.
14. Державне управління та державна служба : словник-довідник / уклад. О. Ю. Оболенський. Київ: КНЕУ, 2005. 480 с.
15. Приходченко Л.Л. Забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади : монографія. Одеса : Оптимум, 2009. 299 с.
16. Уряд для громадян. Ініціативи щодо поліпшення якості послуг / пер. з англ. Р. Федущинська, М. Коваль. Організація екон. співробітництва і розвитку. Львів : Вид-во Львівського філ. УАДУ, 2000. С. 4-7.

17. Закон України “Про національну безпеку України”. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241. [Електронний ресурс]. *Верховна рада України. Законодавство України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 12.05.2020).
18. Ситник Г. П. Державне управління національною безпекою (теорія та практика) : монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2004. 408 с.
19. Хабибулин А.Г., Селиванов А.И. Стратегическая безопасность государства: политико-правовое исследование. Москва : Формула права, 2008. 360 с.
20. «Про основи національної безпеки України» : закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV [Електронний ресурс]. *Верховна рада України. Законодавство України*. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15> (дата звернення 12.05.2020).
21. Глобальна та національна безпека: словник-довідник / уклад.: Г.П.Ситник, О.І.Пошедін, М.М. Шевченко, С.П. Завгородня, М.Г.Орел; за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 164 с.
22. Прохожаев А. А. Общая теория национальной безопасности : учебник /А. В. Возженников, Н. В. Кривельская, И. К. Макаренко и др.; под. общ.ред. А. А. Прохожева. Москва : Изд-во РАГС, 2005. 320 с.
23. Виханский О.С. Стратегическое управление : учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Экономистъ, 2003. 296 с.
24. Горбулін В. П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України : підручник. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с.
25. Возжеников А. В. Национальная безопасность (теория, политика, стратегия) : монографія. Москва : НПО Модуль, 2000. 234с.
26. Сектор безпеки і оборони України: теорія, стратегія, практика : монографія / Ф.В. Саганюк, В.С. Фролов, О.В. Устименко, М.М. Лобко та ін. Київ: Академпрес, 2017. 180 с.
27. Ridei N., Pavlenko D., Plakhotnik O., Gorokhova T., Popova A. Concept of forming the company innovation strategy. *Academy of Strategic Management Journal*, 2019, № 18 (Special Issue 1), p. 1-6
28. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку: монографія; за ред. Н.М. Рідей, Л.М. Панченко. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 326 с.
29. Tytova N., Ridei N., Tymoshenko V., Pavlenko D. Methodological principles of research of professional training of administrators and managers in higher education institutions = Методичні засади дослідження професійної підготовки адміністраторів та управлінців у закладах вищої освіти. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*, 2020. № 6(39). pp. 21 – 25.
30. Ridei N., Tymoshenko V., Slabetskyi O. Formation of continuous education system on the basis of sustainable development: project activity experience = Формування системи неперервної освіти на засадах сталого розвитку : досвід проектної діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць Кам'янець-*

Подільського національного університету імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України/ гол. ред. Бахмат Н.В. Київ: Міленіум, 2020. Вип. 29 (2-2020). С. 406-422 .

31. Рідей Н.М., Титова Н.М., Павленко Д.Г., Тимошенко В.І., Слабецький О.М. Методологічне та технологічне обґрунтування професійної підготовки фахівців сфери управління та глобалізації економіки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць*. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. № 73. Т.2. С. 157-167.

32. Тимошенко В.І., Титова Н.М., Слабецький О.М., Рідей Н.М. Інформаційно-аналітичний базис організації професійної підготовки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): збірник наукових праць / за ред. О. В. Тимошенка*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. Вип. 7 (127) 2020. С.184–188.